

Олександр Купчишин,

Надзвичайний та Повноважний Посол України у Французькій Республіці, Постійний представник України при ЮНЕСКО, кандидат юридичних наук

ЩОДО 20-РІЧЧЯ ВСТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНОЮ ДИПЛОМАТИЧНИХ ВІДНОСИН З ФРАНЦІЄЮ

Цього року наша країна урочисто відзначатиме 20-річчя своєї незалежності. Ця визначна подія створила необхідні умови для розвитку дипломатії незалежної України, представлення її інтересів на міжнародній арені, започаткування двосторонніх відносин з іншими державами та забезпечення повноцінної участі в діяльності міжнародних організацій та багатосторонніх форумів. Ювілей здобуття незалежності нашою державою обумовлює і наближення 20-річчя визнання України та встановлення з нею дипвідносин цілою низкою провідних держав світу. Однією з перших таких держав була Франція.

Чимало вже написано про те, що сучасні взаємини між Україною та Францією спираються на зв'язки, які сягають у сиву давнину, пов'язані людськими долями та взаємною симпатією між українським та французьким народами. Нагадаю лише кілька імен і фактів.

Першою з відомих вихідців з українських земель, які з XI ст. мешкали у Франції та залишили слід в її державотворенні, була дочка Великого київського князя Ярослава Мудрого — Анна Ярославівна, яка в XI ст. стала королевою Франції. Щороку 5 вересня у заснованому нею монастирі у м. Санліс неподалік Парижа відправляється богослужіння на її честь, покладаються квіти до її пам'ятника, відкритого у 2005 році. А у травні цього року українська громада Франції разом з французькою громадськістю відзначили 960-річчя одруження княгині Анни з Генріхом I у 1051 році та її інтронізацію як королеви Франції.

Помітний слід у військовій історії українсько-французьких відносин залишила участь понад двохтисячного загону українських реєстрових козаків у складі французької армії при взятті міста Дюнкерк у 1646 році під час тридцятилітньої війни. Син гетьмана Пилипа Орлика Григорій (1702–1759 рр.), згодом французький дипломат і генерал, прибув з України до Франції з першою хвилею еміграції у XVIII ст. і створив окремий загін запорозьких козаків у французькій армії. Й дотепер в середовищі української громади Франції існує версія, яка, втім, не підтверджена документально, що назва містечка Орлі під Парижем, відомого сьогодні у світі передусім своїм міжнародним аеропортом, походить від імені саме Г. Орлика. Україні часів Запорожжя було присвячено статті та історико-хронологічні праці таких відомих французьких вчених тієї епохи, як Вольтер, Гійом Боплан, Жан-Бенуа Шерер, які були чи не єдиним джерелом фактологічної інформації про події в Україні для всієї тогочасної Європи.

Говорячи про спільний українсько-французький внесок у спадщину світової культури, не можна не згадати ім'я українця, відомого сьогодні як кожному французу, так і будь-якій освіченій людині в інших країнах. Йдеться про всевітньо відомого корифея балету Сержа Лифаря, який народився у Києві у 1905 році. Переїхавши до Франції 1922 року, митець понад 30 років свого життя віддав балетній трупі паризького театру «Гранд Опера», будучи його солістом, хореографом і педагогом, примножуючи його славу та світове визнання. Незаперечним фактом історії культури Франції є те, що саме С.Лифар відродив французький балет, створив його тогочасну трупу і новітній репертуар, започаткував його сучасну школу, ставши основоположником нового напрямку в балеті — неокласицизму.

Нарешті, не можна уникнути згадки і про те, що доля навіки пов'язала з Францією історичні постаті перших керівників Директорії Української Народної Республіки — Володимира Винниченка та Симона Петлюри, які останні роки свого життя провели саме в цій країні і тут поховані. Саме на паризькому кладовищі Пер-Лашез покоїться і прах контроверсійної, але непересічної особистості з історії України доби УНР та громадянської війни — Нестора Махна.

Ці далеко не єдині, проте одні з найяскравіших прикладів переплетіння історії народів двох країн, які дають підста-

ви стверджувати, що Україна та Франція мали протягом ХІ–ХХ ст. різнопланові контакти, які передували сучасному етапу розвитку відносин.

Отже, з часу відновлення Україною своєї незалежності розвиток двосторонніх відносин з Францією стає одним з пріоритетів української зовнішньої політики. Уперше про це було офіційно заявлено у Парижі під час зустрічі 3 жовтня 1991 року тодішніх голови Верховної Ради України Л.М. Кравчука з президентом Французької Республіки Ф. Міттераном.

Не буде перебільшенням стверджувати, що і Франція прагнула отримати в особі України надійного партнера. Про це, зокрема, свідчить той факт, що вона була однією з перших країн Західної Європи, які визнали незалежність України (27 грудня 1991 р.), а вже за чотири тижні потому, 24 січня 1992 р., міністр закордонних справ Франції Р. Дюма здійснив офіційний візит в Україну. Саме під час візиту і було підписано Протокол про встановлення дипломатичних відносин між двома країнами. Мені приємно згадати, що я мав честь особисто взяти участь у підготовці та проведенні цієї історичної події.

Слід відзначити, що на сьогодні договірно-правова база українсько-французьких відносин налічує 65 чинних та загалом 80 двосторонніх документів, основним з яких по праву вважається міждержавний Договір про взаєморозуміння та співробітництво. Підписаний 16 червня 1992 року, цей документ заклав надійне правове підґрунтя для розвитку двосторонньої співпраці у політичному, економічному, культурному та науковому аспектах.

Основними його положеннями є розвиток співробітництва на основі «взаєморозуміння та взаємної довіри» у перспективі «розбудови мирної та єдиної Європи». Документом передбачено функціонування механізму двосторонніх консультацій двох країн у політико-безпековій площині, а також у рамках міжнародних організацій. У ньому зафіксовані зобов'язання Франції сприяти розвитку відносин України з Європейським Союзом та Радою Європи, напрями українсько-французької співпраці з питань міжнародної безпеки, у військовій сфері та у галузі безпеки ядерної енергетики, зокрема у ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи. Інакше кажучи, документ по суті охопив більшість зовнішньополітичних пріоритетів незалеж-

ної Української держави, просуванню яких покликана сприяти взаємодія з Францією.

Разом з тим, треба відверто визнати, що на початковому етапі динаміка, спрямована на подальший розвиток наших взаємовідносин відповідно до укладеного договору, певним чином загальмувалася. Це, зокрема, знайшло своє відображення у явному зволіканні процедури ратифікації Францією Договору про взаєморозуміння та співробітництво з Україною, яка відбулася лише у лютому 1996 року. Зі свого боку, Україна ратифікувала цей документ вже 17 вересня 1992 року.

На нашу думку, значною мірою такі підходи Франції були обумовлені необ'єктивним уявленням як її політичною елітою, так і пересічними громадянами про процеси, які відбувалися на теренах колишнього СРСР. На той час у свідомості французького загалу наша країна залишалась однією з провінцій Росії, а внаслідок подекуди помилкового трактування положень Біловезької угоди у французьких мас-медіа СНД сприймалося як нова назва СРСР. Окрім того, офіційний Париж дещо повільно усвідомлював необхідність виведення своїх двосторонніх відносин з Україною з французько-російського контексту, який, як відомо, склався віками.

Все це викликало необхідність подвоєних зусиль української дипломатії з метою переконання французького керівництва у тому, що наша молода держава зможе відстояти свою незалежність і забезпечити її стабільний розвиток. У цьому зв'язку не можу не віддати належне високому професіоналізму та результативності роботи на різних етапах цих 20-ти років моїх попередників, послів України у Франції Ю.М. Кочубея (1992–1997 рр.), А.М. Зленка (1997–2000 рр.), Ю.А. Сергєєва (2003–2007 рр.), К.В. Тимошенка (2007–2010 рр.). Значною мірою завдяки їхнім особистим зусиллям Україна та Франція за цей період пройшли непростий шлях еволюції міждержавного діалогу від пошуку взаємовигідних напрямків співробітництва через «стале ділове партнерство» до нинішнього рівня дружніх взаємин.

На розвиток положень згаданого базового міждержавного Договору 1992 року про взаєморозуміння та співробітництво за 20 років дипвідносин між Україною та Францією укладено 20 міжурядових домовленостей практично на всіх напрямках співробітництва. І ця вкрай важлива робота не стоїть на місці. Одним з останніх прикладів обопільної зацікавленості у

налагодженні різнопланової співпраці можна вважати укладення Міжурядової угоди про спільне кіновиробництво, підписаної міністрами культури України та Франції під час роботи 64-го міжнародного Каннського фестивалю у травні 2011 року.

Сьогодні можна з упевненістю стверджувати, що сучасний етап українсько-французьких стосунків характеризується дедалі зростаючою динамікою політичного діалогу на найвищому рівні, започаткованою офіційним візитом 7–8 жовтня 2010 року до Франції Президента України В.Ф. Януковича. Характерною особливістю цього візиту стало безпрецедентне наближення його статусу з протокольної точки зору до найвищого за рівнем — державного візиту.

Про підсумки зустрічей та переговорів глави Української держави в рамках візиту з Президентом Франції Н. Саркозі, Прем'єр-міністром Ф. Фійоном, Головою Національних Зборів Франції Б. Аккуае можна написати не одну статтю. Проте обмежуся лише констатацією їх головних підсумків. Як у Києві, так і в Парижі відзначають, що візит засвідчив спільність поглядів і значну сумісність позицій наших держав з усього спектра міжнародної проблематики. По-друге, надано потужного поштовху подальшому розвитку українсько-французького політичного діалогу саме на найвищому рівні. По-третє, офіційний Париж задекларував свою політичну підтримку курсу України на здійснення подальших внутрішньополітичних та економічних реформ, подолання наслідків фінансово-економічної кризи. І, нарешті, не в останню чергу завдяки двадцятирічній дипломатичній роботі продемонстровано готовність французької сторони до переведення двосторонніх відносин з Україною на новий рівень — рівень стратегічного партнерства.

Цікава деталь. Порівняно з низкою європейських країн, які мають різні, часом значно відмінні конституційні устрої, спільним для України та Франції є наявність широких повноважень у їх президентів, які зокрема здійснюють зовнішньополітичні курси своїх держав. Така спільна для двох країн риса є, вочевидь, дуже важливим та сприятливим фактором для поглиблення політичного діалогу на найвищому рівні, кращого розуміння внутрішньополітичних процесів в обох країнах, оперативності ухвалення рішень щодо можливих спільних зовнішньополітичних кроків двох країн.

Слід особливо наголосити, що у ході зазначеного офіційного візиту Президента України В.Ф. Януковича французьке керівництво заявило про цілковиту згоду із запропонованою українською стороною новою філософією двосторонніх відносин з Францією, яка має ґрунтуватися на прагматизмі, конкретиці та уникненні декларативних підходів.

Дороговказом на цьому шляху слугує підписана під час візиту Дорожня карта розвитку відносин між Україною та Францією на 2011–2012 роки. У цьому документі, зокрема, визначено дев'ять перспективних напрямів співробітництва, які представляють обоюсторонній інтерес для двох країн, та передбачено конкретні спільні заходи для їх реалізації у цей дворічний період. До найбільш актуальних з цих напрямів можна віднести підтримку Францією реформ, спрямованих на зближення України з ЄС, посилення торговельно-економічного співробітництва, зокрема поліпшення умов залучення в українську економіку французьких інвестицій, сприяння процесу підготовки до Євро-2012 в Україні. Переконали, що саме скоординовані кроки двох країн у реалізації визначених Дорожньою картою завдань на коротко- та середньострокову перспективу і є запорукою подальшої розбудови їхніх відносин.

Серед найбільш вагомих результатів активізованого останнім часом двостороннього співробітництва слід особливо відзначити перший за 20-річну історію українсько-французьких стосунків візит до України Прем'єр-міністра Франції Ф. Фійона, який відбувся 18–19 квітня 2011 року. Головною метою візиту стало співголокування глави уряду Франції, яка у 2011 році очолює «Велику вісімку» та «Велику двадцятку», на Міжнародній донорській конференції у Києві зі збору коштів на завершення чорнобильських проєктів, а також участь у саміті з питань безпечного та інноваційного використання ядерної енергії. За оцінками міжнародних та вітчизняних експертів, Київська донорська конференція у порівнянні з попередніми подібними заходами стала справжнім проривом, а її науково-практична частина набула особливої актуальності на тлі трагічних подій внаслідок аварії на японській АЕС «Фукусіма 1».

Із задоволенням відзначаю, що саме Франція як цьогорічна країна-голова «Великої вісімки» доклала чимало зусиль для сприяння Україні в організації зазначених заходів з нагоди 25-річчя аварії на Чорнобильській АЕС та в їх успішному про-

веденні. Зокрема, на підготовчому етапі була застосована практика поширення дипломатичними каналами України та Франції спільних листів-звернень від імені президентів Н. Саркозі та В.Ф. Януковича до лідерів всіх чинних та потенційних держав-донорів. Окрім того, у ході самої донорської конференції Франція, яка у попередні роки вже зробила внески в обсязі 160 млн євро до чорнобильського фонду, призначеного для зведення об'єкту «Укриття», зобов'язалася додатково виділити на ці цілі 47 млн євро.

Показовим з точки зору тієї уваги, яку Франція приділяє чорнобильській проблематиці, може бути цитата з виступу на Київській конференції Ф. Фійона, який зокрема заявив: «Ми хочемо дійти до визначеної мети у наших зусиллях, ми хочемо вирішити цю проблему і покласти край тому, що отримали у спадок».

У рамках перебування глави французького уряду в Києві 19 квітня 2011 року відбулися його повномасштабні переговори з Президентом України В.Ф. Януковичем, під час яких обговорено увесь комплекс питань двостороннього політичного та економічного співробітництва. Свідченням зростаючої взаємодії двох країн у сфері ядерної безпеки стала заявлена готовність керівника уряду Франції запросити представників України на експертне засідання країн «Великої двадцятки» з метою обговорення та вироблення нових міжнародно-правових норм щодо безпечного використання ядерної енергії.

На моє глибоке переконання, серед характерних рис, які є спільними для французів та переважної більшості українців і які нас природно зближують, є усвідомлення себе європейцями, представниками європейського цивілізаційного простору.

При цьому важливо враховувати, що Франція є однією з шести країн-засновниць ЄС. Вона стояла біля витоків концепту «об'єднаної Європи». Адже згадаймо, що основою Паризького договору 1951 року про створення Європейського співтовариства вугілля та сталі та Римських договорів 1957 року щодо створення Євроатому була т. зв. «декларація Шумана», оприлюднена 9 травня 1950 року. Саме ідея створення після Другої світової війни наднаціонального демократичного співтовариства країн Європи на основі принципів поваги до прав людини та фундаментальних свобод належала видатному французькому політичному діячу Роберту Шуману, який у різні часи був прем'єр-

міністром і міністром закордонних справ Франції, а потім першим головою Європейської Парламентської Асамблеї.

Виходячи з цього, французи відчувають свою особливу відповідальність за успішну реалізацію «проекту Європейський Союз», справедливо вважаючи себе «локомотивом» усіх сучасних євроінтеграційних процесів, вбачаючи у подальшому розвитку ЄС найкращий шлях захисту, забезпечення просування та ствердження своїх національних інтересів через ефективність колективних зусиль.

Хотів би тут згадати один красномовний епізод щодо сприйняття самими французами поняття ЄС, який мені запам'ятався за результатами одного із соціопитувань, що проводилося кілька років тому у Франції з питання: «Що для вас є ЄС?» Відповідь одного з пересічних робітників французького автомобільного заводу, явно не переобтяженого знаннями геополітичних реалій та етичних норм, була для мене вражаючою за своєю щирістю та кумедністю, але глибокою та показовою за своїм змістом. Він зокрема зауважив: «Євросоюз для нас, французів, — це власне Франція, але дещо розширена за рахунок інших країн Європи!»

З іншого боку, курс на європейську інтеграцію є природним наслідком здобуття Україною своєї незалежності. Його витoki — в історії нашого народу, який за своїми історичними, геополітичними, культурними, ментальними, мовними ознаками є невід'ємною складовою європейської цивілізації. Відповідно до засадничих принципів створення та функціонування Євросоюзу Україна має повне право стати його членом. Адже стратегічний курс на європейську інтеграцію обумовлюється не лише його економічною привабливістю, але скоріш тим, що в основі ЄС лежить система цінностей, які поділяють українці. Це європейська ідентичність, повага до прав людини, принцип верховенства права і закону, демократія та толерантність. Європейський вибір України — це вибір ціннісних орієнтирів розвитку, надання переваг тим перевіреним життям засадам, які забезпечують найвищі на сьогодні стандарти життя в усіх його сферах: соціальній, економічній, політичній, правовій.

Україна здійснює послідовні кроки, аби стати повноправним членом європейської спільноти. Приведення умов функціонування національної економіки та правової системи у відповідність до критеріїв членства в ЄС є головним завданням, яке стоїть наразі перед нашою державою. Одна з найважливіших засад як

внутрішньої, так і зовнішньої політики України полягає у посиленні економічної складової. У цьому контексті євроінтеграційний курс України слід розглядати як динамічний засіб та потужний стимул для модернізації та інноваційного розвитку нашої держави.

Одним з найперспективніших шляхів реалізації стратегії інтеграції України до ЄС є системне поглиблення двостороннього співробітництва з його країнами-членами, яке спонукає до реформування української економіки, стає неодмінною передумовою її конкурентоспроможності на світовому ринку та каталізатором інтеграційного процесу до ЄС. Саме з цієї точки зору ми розглядаємо Францію як країну, яка є одним з провідних рушіїв розвитку та прогресу Євросоюзу. Ми не можемо недооцінювати її роль у контексті посилення наших відносин з ЄС та реалізації нашого стратегічного курсу.

Вже тривалий час Україна розглядається представниками французької влади як важливий стратегічний партнер ЄС. І французьке керівництво, і французький народ вже не ставлять під сумнів європейську ідентичність нашої держави та бажають, аби вона, як тільки буде готовою до цього, теж стала частиною сім'ї європейських народів, які об'єдналися у рамках Євросоюзу.

Париж завжди був і лишається адвокатом поступального зближення України з ЄС. Не підтримуючи «декларативного підходу» до євроінтеграції України та обережно ставлячись до гучних заяв про чіткі перспективи членства України в ЄС, французька сторона неодноразово висловлювала ідею поетапного зближення шляхом поступового «асоціювання» України з ЄС у різних сферах та розширення її участі у конкретних політиках та програмах Євросоюзу.

Прихід до влади Н. Саркозі у травні 2007 року знаменував трансформацію позиції Франції щодо України. Ще під час передвиборних дебатів майбутнім президентом Франції висловлювалася теза про те, що для таких держав, як Україна, потрібно віднайти нову формулу відносин з ЄС, яка передбачатиме посилене економічне й політичне співробітництво, а також сприятиме розвитку демократії в Українській державі.

Слід підкреслити, що пропозицію про початок переговорів про поглиблення відносин та укладення Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, яка включала б зону вільної торгівлі і

перспективу безвізового режиму, було висунуто на Паризькому саміті Україна–ЄС 9 вересня 2008 року саме Францією, яка тоді головувала в ЄС. З огляду на це, Франція вітала заяви нового керівництва України за результатами президентських виборів у 2010 року про те, що європейська інтеграція залишається пріоритетним напрямком зовнішньої та внутрішньої політики нашої країни. Саме з огляду на таку оцінку офіційні представники Франції постійно висловлюють готовність сприяти якнайшвидшому завершенню переговорного процесу щодо Угоди про асоціацію та належному виконанню Україною Плану дій з лібералізації Євросоюзом візового режиму. Реалізація цих пріоритетних завдань закладе підґрунтя для подальшого зближення України з ЄС та виведення у найближчій перспективі наших відносин на якісно новий рівень.

За ці роки налагоджено та успішно триває співробітництво України та Франції у політико-безпековому вимірі як у рамках міжнародних організацій, так і на двосторонньому рівні. У цьому контексті багаторічним і визначальним для нас фактором розвитку відносин є те, що Франція незмінно залишається однією з ядерних держав-гарантів безпеки України відповідно до Будапештського меморандуму 1994 року. Приєднавшись до цього міжнародного документа своєю офіційною заявою, Франція вважає надані нею Україні гарантії безпеки чинними до цього часу й такими, що носять для цієї країни односторонній юридично зобов'язуючий характер. При цьому зазначені гарантії Франції були закріплені у низці підсумкових документів ДНЯЗ та ряді резолюцій Ради Безпеки ООН.

Торкаючись діяльності двох країн у міжнародних організаціях, варто особливо згадати взаємодію їх делегацій у Раді Безпеки ООН у 2000–2001 рр., коли Україна входила до складу її непостійних членів. Існувала тісна співпраця української і французької делегацій практично з усього спектра тогочасної проблематики РБ ООН, особливо у контексті врегулювання конфліктів у Косово, грузинсько-абхазького, ізраїльсько-палестинського, ситуацій на півдні Лівану, в Іраку, Демократичній Республіці Конго, з реформи механізмів миротворчих операцій та удосконалення функціонування санкційних режимів тощо.

Миротворці двох країн (військові, поліцейські, цивільні фахівці) успішно взаємодіяли в рамках багатьох миротворчих операцій та місій ООН, НАТО, ОБСЄ, у т.ч. в Боснії і Герцеговині,

Косово, Анголі, Лівані, Грузії, у зоні конфлікту між Ефіопією і Еритреєю тощо. Сьогодні вони разом несуть службу в рамках міжнародних миротворчих зусиль в Косово, Кот-д'Івуарі, Ліберії, Афганістані, ДР Конго.

Україна всіляко вітає активні зусилля Франції з розбудови спільної зовнішньої політики та політики безпеки ЄС, зокрема її інтегрального компонента — європейської політики безпеки та оборони. Наша країна неодноразово заявляла про свою готовність активно долучитися до практичного співробітництва з ЄС у цій сфері. І таке співробітництво сьогодні вже триває, зокрема в рамках операції ЄС з протидії піратству біля берегів Сомалі. Ми розраховуємо на подальшу підтримку Францією таких кроків України, у т.ч. більш активного використання можливостей її військово-транспортної авіації.

З поверненням у 2009 році Франції до військових структур НАТО простежується тенденція до посилення ролі країн ЄС в Альянсі, яка відбиває політику цієї країни, спрямовану на зміцнення європейських механізмів безпеки та підвищення глобальної ролі ЄС. Коментуючи нову Стратегічну концепцію НАТО, ухвалену на саміті у Лісабоні у листопаді 2010 року, Президент Н. Саркозі відзначив два найбільш принципових для Франції положення, а саме: фіксацію важливості відносин Альянсу з ЄС, який був визнаний у документі як його унікальний та принциповий партнер, а також співробітництва з Росією для створення спільного простору миру, безпеки та стабільності.

Цілком очевидно, що французькі пріоритети нової Стратегічної концепції НАТО повною мірою відповідають національним безпековим інтересам України як позаблокової країни, яка продовжує конструктивне практичне співробітництво з Альянсом та проводить стратегічний курс на інтеграцію в ЄС. Можна констатувати й тотожність бачень України та Франції щодо неможливості забезпечення європейської безпеки без посередньої участі Росії у рамках цих процесів.

У контексті проблематики ядерного роззброєння не можемо не згадати і про співробітництво України з Францією в рамках ініціативи «Великої вісімки» «Глобальне партнерство проти розповсюдження зброї та матеріалів масового знищення», 10-річчя якої також відзначатиметься у 2012 році. Цього року саме Франція як голова «Великої вісімки» є головою робочої групи в рамках зазначеної ініціативи. На високу оцінку заслуговує

укладений у жовтні 2010 року між Міністерством з надзвичайних ситуацій України та Комісаріатом уряду Франції з атомної енергетики та альтернативних енергій контракт з технічної допомоги Україні на суму близько 2 млн євро щодо постачання Францією спеціалізованих мобільних контейнерів, призначених для перевезення та зберігання відпрацьованих матеріалів з іонізуючою радіацією. Безперечно, реалізація цього контракту протягом 2011–2012 рр. розширить можливості України для більш безпечного самостійного поводження з такими матеріалами та зміцнить систему міжнародного контролю у сфері забезпечення ядерної та радіологічної безпеки.

Представлення сучасної картини українсько-французьких відносин було б неповним без згадки її важливої військової складової. У 1996 році підписано українсько-французьку міжурядову угоду про налагодження співробітництва у військовій галузі, яка успішно здійснюється до цього часу на підставі щорічних програм двостороннього співробітництва між оборонними відомствами. Так, наприклад, чинною програмою на 2011 рік передбачено близько 40 спільних двосторонніх заходів, в рамках яких відбуваються зокрема візити високого рівня та обмін військовим персоналом, заходи військової освіти та мовні курси. Особливе значення для ЗС України має взаємодія з Францією з професійної підготовки, зокрема стажування українських офіцерів у пунктах управління, центрах моделювання і планування штабів різних родів військ ЗС Франції.

Велике значення та безцінний досвід приносять передбачені згаданими двосторонніми програмами спільні військові навчання із залученням інших країн-членів і країн-партнерів НАТО. Так, як приклад центральних спільних навчань у 2011 році, які проходять на території України, можна назвати «Сі-Бріз» та «Репід Трайдемент». Перше навчання, у якому візьме участь група офіцерів ЗС Франції, матиме за мету удосконалення рівня взаємодії між офіцерами ЗС країн-партнерів під час миротворчих, гуманітарних та антитерористичних операцій. До другого, яке є українсько-американським командно-штабним навчанням, спрямованим на набуття його учасниками спільних навичок планування та проведення миротворчих операцій у складі багатонаціональних штабів, буде залучено окремий підрозділ сухопутних військ Франції.

Важливо підкреслити, що така практична співпраця з Францією у військовій сфері, особливо з урахуванням існуючих у нашій країні бюджетних обмежень на оборонні витрати, має неабияку цінність для ЗС України. Адже вона сприяє розвитку та підтримці їх боєздатності, набуттю ними передового досвіду армій провідних країн світу, підвищує рівень їх сумісності з країнами-членами та партнерами НАТО в рамках здійснення спільних миротворчих, гуманітарних та антитерористичних операцій тощо. З іншого боку, така взаємодія зміцнює міжнародний авторитет ЗС України, які демонструють у взаємодії з нашими іноземними партнерами свій високий професіональний рівень. Саме таку оцінку отримали українські вертолітники у складі миротворчих сил ООН у Кот-д'Івуарі від французьких військових за підсумками спільних дій у квітні 2011 року в цій країні, охопленій збройним конфліктом внаслідок легітимної зміни глави держави.

Як країна з місцем розташування найстарішої європейської правозахисної організації — Ради Європи, Франція приділяє значну увагу діяльності цієї організації. У цьому контексті важливо згадати, що запропоновані Україною пріоритети її цьогорічного головування у Комітеті міністрів Ради Європи, а саме: захист прав дітей, права людини та верховенство права в контексті демократії і стабільності в Європі, зміцнення і розвиток місцевої демократії, знайшли повне розуміння та підтримку Франції.

Україна розраховує на підтримку Францією її зусиль як країни, що головуватиме в ОБСЄ у 2013 році. Особливий інтерес у цьому зв'язку представляє для України експертиза та досвід Франції як співголови Мінської групи ОБСЄ з урегулювання нагірно-карабаської проблеми.

Ні для кого не є секретом, що політика та економіка нерозривно пов'язані між собою, є взаємодоповнюючими елементами розвитку міждержавних контактів, які вже впродовж двадцятирічного періоду відіграють визначальну роль у наших дипломатичних відносинах з Францією.

Слід відзначити, що за ці два десятка років наші торговельно-економічні контакти розвивалися по-різному: було й затишшя, були й відносні «сплески» у двосторонній торгівлі.

Така ситуація пояснювалася, з-поміж іншого, кон'юктурою як галузевого (наприклад, енергетика, сільське господарство чи

банківська справа), так і регіонального ринкового характеру (сезонний попит на певні види сільгосппродукції, страховий чи готельний бізнес). А це, своєю чергою, автоматично збільшувало присутність на українському ринку відповідних французьких бізнес-операторів, які в результаті своїх контрактів та, відповідно, хоч і незначних, але інвестицій покращували двосторонній зовнішньоторговельний баланс.

Водночас типовим не лише для торговельно-економічних відносин України з Францією є те, що як тільки така кон'юнктура вичерпувалася, певний сегмент бізнесу (французький готельний бізнес в Україні, наприклад) втрачав темп та займав позицію «пасивного очікування» покращання ситуації в Україні. Це означає, що наразі у співробітництві між нашими країнами практично ще немає активних регулярних операцій, які б передбачали інвестування чи класичне фінансування у «добротні» проекти.

Якщо ж спробувати кваліфікувати поточний стан нашої двосторонньої торгівлі чи інвестиційного співробітництва, то вони без перебільшення набувають «другого дихання».

За підсумками 2010 року зовнішньоторговельний оборот з Францією склав 1 млрд 930 млн дол. США, що на 7,1% більше, ніж за аналогічний період 2009 року. Український експорт склав майже 600 млн дол. США (збільшення на 14% порівняно з 2009 р.), імпорт — 1330 млн дол. США (збільшення на 2,4%). Загальний обсяг французьких інвестицій в Україну на кінець вересня 2010 року склав 2 млрд 367 млн дол. США.

З часткою французького капіталу в Україні працюють близько 300 підприємств. Мають свої представництва у нашій країні такі великі компанії, як «Danone» та «Lactalis» (молочна продукція), «Agrogeneration» (вирощування зерна та олійних культур), «Groupe Soufflet» (виробництво солоду, мукомельна справа, хлібобулочне виробництво), «Louis Dreyfus» (вирощування та комерціалізація зернових), «Lafarge» (виробництво будівельних матеріалів), «Areva» (виробництво ядерної енергії), «АХА» (страхування ризиків, пенсійне страхування, фінансове планування та управління активами), «BNP Paribas» (банк), «Crédit Agricole Corporate & Investment Bank» (банк) та інші.

На мою думку, наше спільне з французькими партнерами завдання наразі в економічній галузі — це якнайгрунтовніше та

системно ідентифікувати «точки дотику», певні з яких, до речі, колись мали місце, але, на жаль, були втрачені з різних причин.

Вкрай важливим вбачаю також і те, аби нашу з Францією взаємодію було покладено у чітку, зрозумілу та прогнозовану систему координат реального партнерства. Сьогодні французькі партнери починають дещо по-іншому дивитися та оцінювати Україну — як потенційний ринок своїх послуг чи товарів. Це викликано, насамперед, економічною політикою, головним вектором якої стали конкретика, прагматизм, реальна взаємна віддача та цілковита відсутність декларативних заяв чи обіцянок.

Показовим у цьому сенсі стала зустріч Президента України В.Ф. Януковича з представниками великого французького бізнесу у «МЕДЕФ» (Рух підприємців Франції) під час його вищезгаданого візиту до Парижа у жовтні 2010 року. Мало того, що майже 20 компаніям було просто відмовлено у зустрічі з Президентом України, бо фізично не було місця у залі, але Президента буквально «завалили» безліччю запитань про Україну та її бізнесовий клімат, який би дозволив французькому бізнесу більш комфортно працювати в нашій країні. У своїх відповідях на ці запитання Президент В.Ф. Янукович зокрема заявив: «Україна — перспективний ринок для Франції. У разі виникнення питань — будемо їх вирішувати спільно. Я як Президент особисто контролюватиму ситуацію з французьким бізнесом в Україні». Зрозуміло, це був серйозний сигнал з боку глави нашої держави, який був почутий французами.

З огляду на це зазначу, що саме таку філософію ми вкладали у підготовку до 6-го засідання українсько-французької міжурядової комісії з економічного співробітництва, яке відбулося влітку цього року у Києві. Заключний протокол Комісії став справді чітким, виваженим, конкретним та реалістичним дороговказом у наших економічних стосунках з французькими партнерами на найближчу перспективу.

Йдеться, насамперед, про транспортну галузь, розвиток інфраструктурних проектів, зокрема у рамках підготовки України до Євро-2012, сільське господарство, енергетику, авіабудування, суднобудування та інші галузі.

Франція, яка є найбільшою сільськогосподарською країною ЄС з найбільшим дотаційним бюджетом (до 10 млрд євро), розглядає Україну одночасно і як потенційного конкурента на європейському ринку сільськогосподарської продукції, і як парт-

нера (за умови приходу в українське сільське господарство значних французьких інвестицій). Відтак, розвиток співпраці з Францією у цій галузі має усі шанси стати знаковим та визначальним.

Франція усвідомлює також і виняткову транзитну роль України. Сьогодні французькі компанії зацікавлені в розвитку автодорожньої та портової інфраструктури в Україні. Проте, з одного боку, недосконалість українського законодавства у сфері концесій, а з іншого — певні економічні ризики не дають поки змоги французьким інвесторам наважитись на масштабні проекти в Україні.

В економічному плані Україна, як і Франція, потребує збільшення обсягів експорту задля зростання економічної динаміки та ВВП. Відтак, на нашу думку, у стратегічному плані Україні було б корисно здійснити пошук та започаткувати економічну співпрацю з Францією за поетапною системою економічної кооперації, що широко застосовується у світі.

На першому етапі головну увагу варто було б зосередити на нарощуванні взаємного експорту товарів та збільшенні двостороннього зовнішньоторговельного обороту. На другому етапі зусилля мають бути спрямовані на нарощування експорту спільно вироблених товарів на ринки третіх країн. Для найефективнішої реалізації другого етапу було б доцільним об'єднати зусилля двох держав для спільного виробництва та збуту товарів (авіакосмічна сфера, виробництво електроенергії, транспортування енергоносіїв, сільськогосподарська галузь тощо) через формат створення спільних підприємств або обмін активами між уже існуючими підприємствами наших держав.

Суттєво допомогти у процесі нарощування обсягів інвестицій в Україну може також і міжпарламентське співробітництво, зокрема його регіональна складова. Адже загальновідомо, що кожний депутат представляє той або інший регіон і, відповідно, володіє інформацією про найсильніші сторони його економічного потенціалу. З огляду на це вбачаються серйозні перспективи перенесення міжпарламентських контактів на регіональний ґрунт, зокрема у питанні активізації українсько-французького діалогу на рівні малих і середніх підприємств, які, до речі, дають близько бюджетних надходжень обох країн. Парламентський інструмент має стати не лише стимулюючим, а й патронатно-регулюючим органом розвитку регіонального співробітництва, що

сприятиме подальшому розвитку українсько-французьких торговельно-економічних відносин.

Плідна робота між парламентаріями України і Франції, окрім системного поглиблення двостороннього співробітництва у міжрегіональному вимірі, може також стати додатковим ефективним механізмом реалізації стратегії інтеграції України до Євросоюзу, оскільки гармонізація українського законодавства із законодавством ЄС є одним з головних завдань нашої держави на шляху до членства. Наші французькі партнери неодноразово підкреслювали, що в основі реалізації євроінтеграційних пріоритетів України повинна лежати добре розвинута нормативно-правова база, яка забезпечуватиме і відповідність стандартам ЄС, і надійну платформу для багатостороннього міжнародного співробітництва. У цьому контексті слід відзначити, що Національні Збори та Сенат Франції володіють колосальним досвідом законотворчої діяльності та готові ним ділитися зі своїми українськими колегами.

Не могу не згадати про ту важливу роль, яку у багатогранній палітрі українсько-французьких відносин відіграє культурно-гуманітарний вимір. Адже життям доведено, що культура та мистецтво є найкращими послами своєї нації.

Робота українських дипломатів на цьому напрямі покликана, передусім, сприяти зміцненню привабливого і позитивного іміджу нашої держави у Франції, збільшенню презентації та взагалі присутності культурних надбань України у цій країні, всебічному розширенню українсько-французьких міжлюдських контактів, постійній взаємодії з українською громадою Франції.

У цьому зв'язку приємно відзначити, що з року в рік культурна присутність України у Франції стає дедалі помітнішою. З успіхом проходили в останні роки гастролі у Франції Державної капели бандуристів України, солістів Національної опери та балету України, Одеського театру опери та балету, Львівського симфонічного оркестру, Національної філармонії України. Щороку з десятків художніх колективів України брали та беруть участь у міжнародних фестивалях і конкурсах, гастролуючи з творчими програмами Парижем і французькими регіонами.

Одним з останніх прикладів такого успіху став концерт класичної та національної музики, з яким виступив колектив Національної філармонії України перед французькою громад-

ськістю, представниками дипкорпусу та української громади 31 травня цього року у штаб-квартирі ЮНЕСКО в Парижі.

У контексті налагодження та розвитку культурних, гуманітарних, спортивних, туристичних обмінів слід визнати активну роботу численних громадських організацій Франції, що очолюються українцями. Це, зокрема, товариства «Ельзас–Лотарингія–Україна», «Лотарингія–Україна: спорт і культура», «Бретань–Україна», асоціація «Допомога дітям України», Французько-український культурний центр м. Реймс та інші.

На сьогодні у Франції діє низка громадсько-політичних об'єднань української громади, серед яких провідну роль відіграє Об'єднаний репрезентативний комітет українців у Франції, створений 1997 року. До нього входять Український центральний громадський комітет у Франції та Центральне представництво українців у Франції. Зазначений комітет практично координує громадське та культурне життя всієї української громади Франції.

Нові акценти у діяльність французьких українців привносить останнім часом т. зв. «нова» громада — прошарок молодих активних людей останніх поколінь, що згуртувалися навколо Асоціації українських фахівців у Франції. При підтримці тісних зв'язків з Посольством України з ними проводяться регулярні зустрічі і круглі столи з історичної, економічної, наукової тематик, які стосуються як України, так і українсько-французьких відносин.

Провідну роль консолідуючого чинника української спільноти у Франції традиційно відіграють українські церкви. У 1928 році в Парижі з'явилася і діє понині українська православна церква, а 1937 року було засновано греко-католицьку місію, яка отримала приміщення церкви на бульварі Сен-Жермен та згодом стала собором Святого Володимира Великого. Протягом десятків років приміщення українських церков у Франції слугують місцем зустрічі і спілкування для представників української громади, які збираються в них майже щотижня, беручи участь у Службі Божій, відзначаючи як події церковного життя, так і світського.

Так, за усталеною багаторічною традицією, на день народження Т.Г. Шевченка 9 березня щороку відбувається церемонія вшанування його пам'яті за участю української громади Франції та співробітників Посольства України. До погруддя

Покладання квітів до пам'ятника
Т.Г. Шевченку у Парижі

Великого Кобзаря, розташованого біля церкви Св. Володимира у Парижі, покладаються вінки, звучать його вірші, лунають гімн України та «Заповіт».

Окремо слід розповісти про діяльність відкритого у 2004 році при Посольстві України у Франції Культурно-інформаційного центру (КІЦ), функціонування якого насправді дозволило систематизувати і перевести на постійну основу інформаційну, культурно-пропагандистську, виставкову і навчально-патріотичну роботу, яка здійснюється у тісній співпраці з українською громадою.

З метою забезпечення культурних потреб закордонних українців у Франції з 2005 року при КІЦ успішно працює Українська дитяча школа мистецтв, в якій здійснюється викладання української мови та історії нашої держави, пластичних видів мистецтва, співу, танцю для дітей віком від 4 до 16 років. Школа приєдналася до

започаткованого МОН України проекту «Міжнародна українська школа», а з 2008 року двічі на рік там складаються іспити та видаються атестати про середню освіту.

Починаючи з 2007 року, на базі КІЦ працює кіноклуб українського фільму, на щомісячних сеансах якого для всіх бажаючих демонструються як класичні, так і сучасні фільми з фондів французьких фільмотек мовою оригіналу з французькими титрами. Кожному сеансу передує представлення фільму, який демонструватиметься, і творчого шляху його українського режисера французьким кінознавцем українського походження. Після

Під час дипломатичної зустрічі

сеансу обов'язково відбувається обговорення цього фільму глядачами та мистецтвознавцем.

З особливою приємністю можу констатувати, що Посольство України підтримує контакти з такими зірками французького кіно, як Жерар Депардье, Ален Делон, П'єр Рішар, Мілен Демонжо.

Взагалі, приміщення КІЦ має безпосереднє відношення до Алена Делона, його колишнього власника, оскільки у 1970-х роках він мешкав саме тут разом з відомою французькою акторкою Ромі Шнайдер. Отже, мандруючи кімнатами приміщення КІЦ, його гості відчувають, що воно скрізь просякнуте духом романтизму та пов'язано з історією кохання двох зірок французького кіно.

Говорячи про незабутніх П'єра Рішара та Мілен Демонжо, варто згадати їхню участь у якості головних членів журі у кінофестивалі 2008 року «Харківський бузок», історія виник-

нення та назва якого безпосередньо пов'язана з біографією М. Демонжо.

Річ у тім, що її мати народилася у Харкові у 1905 році та невдовзі на тлі переламних і трагічних подій у Російській імперії, на які припали її юнацькі роки, емігрувала до Франції. За спогадами акторки, її мати протягом усього свого життя ніколи не розповідала про місце свого народження. І лише за кілька років до смерті (1985 р.) вона розповіла Мілен історію свого життя та про обставини, які змусили її емігрувати, взявши з неї слово, що дочка напише про це книжку. Спочатку зірка кіно не збиралася цього робити. Проте якось на одному з кінофестивалів повз неї пройшла незнайома жінка, яка несподівано кинула їй фразу: «Ви повинні написати книжку». Вражена М. Демонжо окремо зустрілася з цією жінкою, яка виявилася провидицею. Під час зустрічі остання повідомила акторці, що завдяки своїм здібностям вона знає, що Мілен повинна написати книжку, однак не відомо, про що власне. Так, під впливом цієї зустрічі французька зірка написала згодом книжку про життя своєї матері, давши їй назву «Харківський бузок», оскільки, за розповідями матері, Харків запам'ятався їй понад усе своїм квітучим бузком. Назва книжки і дала назву згаданому вище Харківському фестивалю, а сама французька кінозірка стала головою його журі.

На розвиток цих подій, у лютому 2011 року в приміщенні КІЦ у присутності М. Демонжо відбулася вистава Харківського народного студентського театру — учасника фестивалю мистецтв «Харківський бузок», який став щорічним.

На базі КІЦ також надається сприяння Французькій асоціації українських студій та діяльності Наукового товариства ім. Т. Шевченка у Західній Європі. У контексті цієї роботи проводяться семінари, колоквіуми, конференції, присвячені життю та діяльності видатних українських політичних діячів та митців, щороку проходять заходи з ушанування пам'яті Тараса Шевченка.

КІЦ є місцем постійного проведення виставок робіт українських та французьких митців, яких лише в останні кілька років проведено кілька десятків. Найбільший інтерес серед таких виставок останнього періоду викликали у французької громадськості картини донецької художниці Тетяни Понамаренко-Лeverаш, присвячені підготовці України до Євро-2012 та футбольному клубу «Шахтар», київських митців Юрія Нагулка,

Сергія і Тетяни Колечко, Анатолія Твердого та Євгена Ройдмана, талановиті роботи французького фотохудожника М. Жеді, присвячені 25-річчю аварії на ЧАЕС, та багатьох інших.

Підсумовуючи викладене, можна стверджувати, що за два десятиріччя існування дипвідносин між Україною та Францією досягнуто чималих результатів, головне — закладено солідні підвалини для нарощування співробітництва на всіх пріоритетних напрямках. Проте потенціал взаємодії між Україною та Францією залишається далеко не вичерпаним, і, вочевидь, багато ще має бути зроблено обома країнами з метою майбутнього поглиблення їхніх двосторонніх відносин.

Переконаний: за наявності політичної волі, яку демонструють сьогодні дві країни, підкріпленої подальшими конкретними справами, що зближатимуть український та французький народи, Франція та Україна мають всі підстави для виведення своїх відносин на вищий щабель стратегічного партнерства вже у найближчій перспективі.

